

Л. Х. Тихончук,
к. держ. упр., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В СОТ

L. Tikhonchuk,
PhD Public Administration, Associate Professor, National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

STATE REGULATION OF FOREIGN TRADE IN THE CONDITIONS OF INTEGRATION OF UKRAINE TO THE WTO

У статті обґрунтовується актуальність членства в Світовій організації торгівлі. Висвітлено основні умови щодо реалізації зобов'язань Україною, відповідно до угод СОТ про спрощення процедур торгівлі. Досліджено досвід формування механізмів державного регулювання зовнішньоекономічних процесів у сфері міжнародної торгівлі США. Систематизовано пріоритетні питання в сфері імплементації Україною Угод СОТ щодо спрощення процедур торгівлі та інтенсифікації інструментів зовнішньоторговельних відносин. Проаналізовано основні мотиви, за якими держави трансформують політики зовнішньоторговельної діяльності відповідно до вимог Світової організації торгівлі.

The article substantiates the relevance of membership in the World Trade Organization. The main conditions for fulfilling Ukraine's obligations under the WTO agreements on trade facilitation are outlined. The experience of forming mechanisms of state regulation of foreign economic processes in the field of international trade of the USA is researched. Systematized priority issues in the implementation of Ukraine WTO Agreement on Trade Facilitation and the intensification of trade relations instruments. The basic reasons which transformed the state foreign trade policy in accordance with the requirements of the World Trade Organization.

Ключові слова: зовнішньоторгівельні процеси, міжнародні економічні відносини, СОТ, державне регулювання.

Key words: foreign trade processes, international economic relations, WTO, state regulation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Досвід державного регулювання зовнішньоекономічних процесів в передових країнах світової економіки в сфері міжнародної торгівлі, свідчить, що Світова організація торгівлі є досить поширеною міжнародною інституцією в якості одного з базових інструментів просування своїх торговельних інтересів на міжнародній арені. Тому дуже важливим для українських реалій державного регулювання є питання про ефективність реалізації національних торговельних інтересів в рамках багатосторонніх зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних форматів, як-от СОТ. У сучасних умовах економічна діяльність суб'єктів господарювання здійснюється не тільки в рамках національних кордонів окремих держав, а інтегрується в світові торговельні потоки. Тому нездатність тієї чи іншої держави створити і підтримувати

активно діючу систему регулювання зовнішньоекономічних торговельних процесів означає, що вона може залишитися економічно слабкою, і не матиме можливості динамічно розвиватися та забезпечувати економічне зростання і відповідно добробут свого населення. Взаємозв'язок міжнародних господарських відносин неминує переростає у взаємозв'язок господарських структур. Все більш помітну роль в цьому процесі відіграють корпорації та національні уряди, які ведуть боротьбу за торговельні потоки в рамках міжнародних організацій, зокрема СОТ. Зростаюча роль і економічний потенціал СОТ детермінує необхідність національних урядів активізувати зовнішньоторговельні відносини як головний інструмент відстоювання економічних інтересів. Наявні теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів державного регулювання зовні-

шньоторгових процесів в умовах інтеграції України в СОТ знаходяться на стадії формування. Тому у подібних умовах удосконалення державної політики імплементації правил СОТ в Україні видається нарізним і актуальним. Слід підкреслити, що для розробки положень щодо удосконалення державної політики імплементації процедур торгівлі СОТ перш за все слід узагальнити існуючий стан реалізації державної політики регулювання міжнародної торгівлі в рамках СОТ.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню державного регулювання зовнішньоторговельних процесів у умовах інтеграції України в СОТ присвячено небагато наукових публікацій вітчизняних вчених, зокрема, С.Г. Осики, А.С. Лекарь, Т.Ф. Гордєєвої, О.Ю. Сафонові та ін. Результати їх наукових пошуків становлять значну базу для дослідження. Проте в сучасних умовах розробка підходів до дослідження державного регулювання зовнішньоторговельних процесів у умовах інтеграції України в СОТ має значний інтерес та практичну цінність для інтеграції України у світову економічну спільноту

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є державне регулювання зовнішньоторговельних процесів в умовах інтеграції України в СОТ.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Після вступу до СОТ Україна продовжує інтегруватися у світову торговельну систему як засіб досягнення стійкого торгового та економічного зростання. В останні роки Україна активізувала свою роботу з торговельними партнерами, зокрема, шляхом завершення переговорів про зону вільної торгівлі з Канадою та перезавантаження торговельних переговорів з Ізраїлем та Туреччиною. При участі у пільгових торговельних угодах Україна дотримується відповідних положень СОТ, включаючи Статтю XXIV ГАТТ 1994 та статтю V ГАТТ, і забезпечує, положення інших Угод СОТ щодо прозорості, повідомлення, консультацій та інших зобов'язань щодо створення вільних торговельних зон. Україна належним чином подає всі повідомлення про свої зони вільної торгівлі та митних союзів, а також про повідомлення про будь-які зміни в регулюванні, що вимагаються Комітетом СОТ з регіональних торговельних угод [4]. Проте Україна успадкувала досить складну регуляторну інфра-

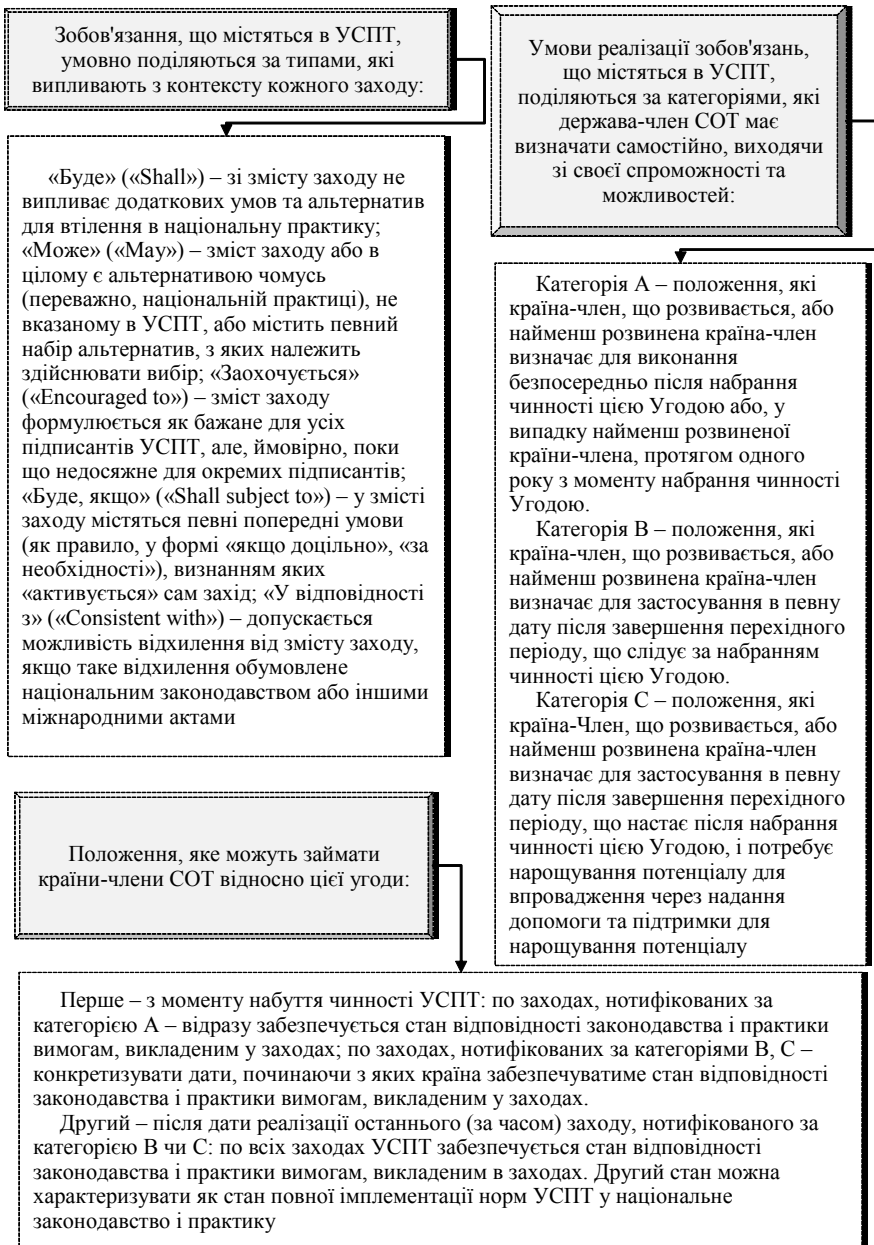

Рис. 1. Умови реалізації зобов'язань, що містяться в Угодах СОТ про спрощення процедур торгівлі

Джерело: побудовано автором на основі [4].

структуру СРСР. Стандарти ГОСТ були розроблені для підтримки та зміцнення центральних директив з планування і в теперішніх умовах вони створюють перешкоди для впровадження нових технологій. Тому український уряд повинен запроваджувати нові регуляторні режими, які відповідають стандартам провідних економік світу. Це вимагає адміністративної реорганізації, нарощування потенціалу підприємств та модернізації обладнання. Виходячи з досвіду фінансування подібних заходів в інших країнах це буде дорівнювати кілька сотень мільйонів доларів і це тільки стосується лише трьох напрямів СОТ: TRIPS, TBT та SPS. Крім того, Україна має додаткові зобов'язання щодо виконання митної реформи, лібералізації торговельних відносин та залучення інвестицій. Загалом умови реалізації зобов'язань, що містяться в угодах СОТ про спрощення процедур торгівлі представлено на рисунку 1.

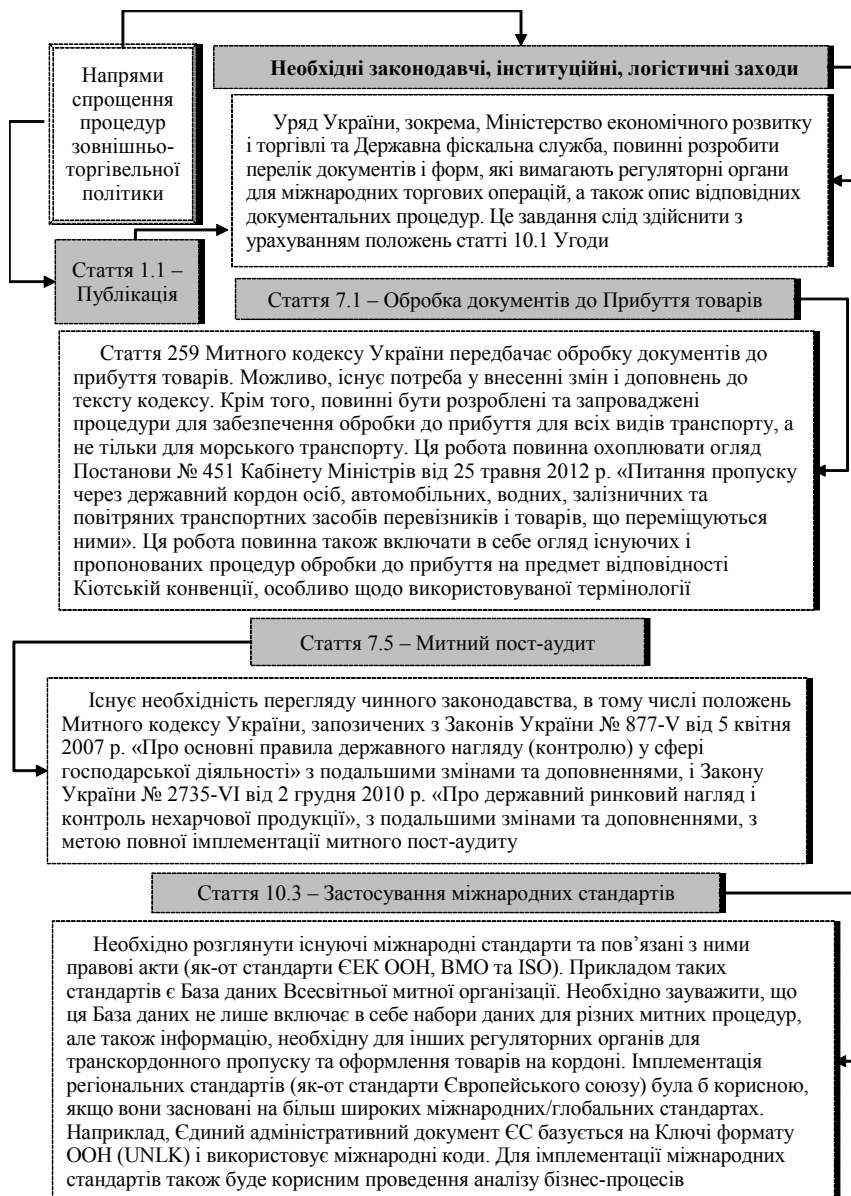

Рис. 2. Систематизація пріоритетних питань у сфері імплементації в Україні Угоди СОТ щодо спрощення процедур торгівлі та інтенсифікації інструментів економічної дипломатії

Джерело: [1; 3].

Слід підкреслити, що новітній стан державного регулювання зовнішньоекономічними процесами в сфері міжнародної торгівлі в Україні залишається досить фрагментарним. Проте досвід формування механізмів державного регулювання зовнішньоекономічних процесів у сфері міжнародної торгівлі в деяких країнах свідчить, про високий рівень результативності такого підходу. Наприклад, для системи державного регулювання зовнішньоторгівельною діяльністю США, торговельні відносини в рамках СОТ є пріоритетом. СОТ впливає на торговельні бар'єри за кордоном і допомагає США експортувати більше товарів і послуг в інші країни. Дослідження доводять, що в середньому, кожен мільярд доларів експорту товарів і послуг призводить до створення тисяч робочих місць в США. Завдяки новим можливостям, створеними правилами СОТ, більше третини сільськогосподарського виробництва в США експортується. На частку сектора послуг, включаючи

роздрібну торгівлю, транспорт, будівництво, страхування, фінанси, бухгалтерський облік, рекламу, комп'ютерні послуги, туризм, інженерні та екологічні послуги, припадає понад 60 відсотків економіки США. Відповідно до даних СОТ, США має зовнішньоторговельний оборот в сфері торгівлі послугами з обсягом більше 264 млрд дол. США в рік. Це найбільш швидкозростаючий сектор в світовій економіці, який забезпечує найбільшу кількість нових робочих місць [2].

У процесі систематизації пріоритетних питань у сфері імплементації в Україні Угод СОТ щодо спрощення процедур торгівлі та інтенсифікації інструментів зовнішньоторгівельних відносин нами запропоновано рекомендації щодо конкретних статей Угоди СОТ, які, на нашу думку, дадуть змогу розширити інструментарій державного регулювання торговою сферою.

По-перше, Міністерство економічного розвитку і торгівлі та Державна фіскальна служба, повинні розробити перелік документів і форм, які вимагають регуляторні органи для міжнародних торгових операцій, а також опис відповідних документальних процедур. Це завдання слід здійснити з урахуванням положень статті 10.1 Угоди СОТ.

По-друге, Стаття 259 Митного кодексу України передбачає обробку документів до прибуття товарів, тому, на нашу думку, існує потреба у внесенні змін і доповнень до тексту кодексу. Крім того, повинні бути розроблені та запроваджені процедури для забезпечення обробки до прибуття для всіх видів транспорту, а не тільки для

морського транспорту. Ця робота повинна охоплювати огляд Постанови № 451 Кабінету Міністрів від 25 травня 2012 р. "Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними". Ця робота повинна також включати в себе огляд існуючих і пропонуєваних процедур обробки до прибуття на предмет відповідності переглянутій Кіотській конвенції, особливо щодо використовуваної термінології.

По-третє, наступна рекомендація стосується статті 7.4. угоди СОТ, яка присвячена управлінню ризиками [3]. Пропозиції полягають у забезпеченні більш швидкого пропуску вантажів з низьким ступенем ризику. Таким чином, всі основні регуляторні органи повинні ввести в дію свої системи управління ризиками (системи аналізу та оцінки ризиків, профілювання ризиків тощо). На нашу думку, було б важливо, щоб такі системи взаємодіяли між собою. Також, на нашу думку, слід підкреслити не-

обхідність розширення міжвідомчого співробітництва та координації стосовно профілювання й аналізу ризиків та управління ризиками. Слід відзначити, оскільки про статтю 7.4.4 було повідомлено Україною як про захід категорії "А" і оскільки цей захід може бути імплементовано тільки в зв'язку із імплементациєю заходів статей 7.1.1, 7.1.2, імплементация статті 7.4 є проблемою, яку треба розглядати невідкладно. Слід мати на увазі, що Державна фіскальна служба вже використовує критерії вибірковості, передбачені у підпункті 7.4.4 статті 7.4, в системі управління ризиками, яка застосовується під час митного контролю товарів, транспортних засобів. При розробці та реалізації управління ризиками (системи аналізу та оцінки ризиків, профілювання ризиків) важливо забезпечити дотримання правил і стандартів, що містяться в Кіотській конвенції. Одним з важливих завдань управління ризиками в Україні є необхідність здійснювати ці процедури як на рівні центральних органів, так і в регіонах України.

По четверте, митний пост-аудит. На сьогодні існує необхідність перегляду чинного законодавства, в тому числі положень Митного кодексу України, запозичених з Законів України № 877-V від 5 квітня 2007 р. "Про основні правила державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності", і Закону України № 2735-VI від 2 грудня 2010 р. "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції", з метою повної імплементации митного пост-аудиту.

По-п'яте, визначення та опублікування середнього часу пропуску товарів. Аналіз статті 7.6 угоди СОТ, на нашу думку, свідчить про необхідність впровадження дослідження часу пропуску товарів за методологією ВМО. Оскільки він рекомендується Угодою СОТ щодо спрощення процедур торгівлі. Існує необхідність не тільки фінансової підтримки, але також експертної допомоги у розробці та здійсненні цього завдання, а також у навчанні місцевих експертів, які б проводили такі дослідження. В цілому систематизація пріоритетних питань в сфері імплементации в Україні Угоди СОТ щодо спрощення процедур торгівлі та інтенсифікації інструментів зовнішньоторгових відносин представлено на рисунку 2.

Отже, на сьогодні існують різні мотиви, за якими держави трансформують політики зовнішньоторговельної діяльності за вимогами Світової організації торгівлі, бо на практичному рівні привабливість СОТ має кілька вимірів. Перший вимір залучення СОТ полягає в тому, що уряди можуть отримати полегшений доступ на міжнародні ринки для своїх товарів.

Багатостороння торговельна система особливо важлива для невеликих країн, які мають обмежені можливості щодо розвитку міжнародної торгівлі. Друга практична причина, те що національні уряди, можуть бути зацікавлені в приєднанні до СОТ. Оскільки членство в СОТ забезпечує потужні гарантії політичних напрямків урядів. На відміну від односторонніх політичних діянь, політичні реформи, підтримувані багатосторонніми зобов'язаннями, більш надійні, зокрема, через стратегічну взаємодію між урядом і приватним сектором, що робить угоду привабливою. Третя причина — позитивний вплив членства в СОТ на внутрішню політику і інститути державного управління, що беруть участь в проведенні міжнародної торгівлі. Національні уряди, що при-

єдналися до СОТ повинні ввести в дію ряд норм і інститутів, які підтримують лібералізацію ринків, підвищують прозорість та сприяють верховенству закону, забезпечення виконання контрактів та формування незалежної судової системи. Роль СОТ в цьому процесі полягає в сприянні впровадженню ефективних реформ не тільки шляхом зміцнення довіри до торговельної політики уряду, але і для сприяння впровадженню політики, заснованої на передовій практиці [3]. Четверта причина, з якої регламенти СОТ повинні стати імперативом для формування новітньої зовнішньоторговельної політики України, це безпека і прозорість доступу на міжнародні ринки. П'ята причина пов'язана з механізмом вирішення спорів СОТ через механізм врегулювання суперечок.

Таким чином, вищезазначені положення дають вичерпні аргументи щодо пріоритетів формування державної зовнішньоекономічної політики на основі використання інструментів та досвіду Світової організації торгівлі. Тому подальший розвиток цієї проблематики впровадження у практику авторський положень має виключний інтерес та практичну цінність з огляду на новітні трансформаційні процеси в підходах до державного регулювання в цілому та зовнішньоторговельних процесів, зокрема.

Література:

1. Семинар з питань готовності України до імплементации Угоди СОТ щодо спрощення процедур торгівлі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://singlewindow.org/upload/TFA%20workshop%20Oct%202015%20recommendations%20Final%20Ukr.pdf>
2. Trade Policy Review: United States of America [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp450_e.htm
3. Ukraine and the WTO [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/ukraine_e.htm
4. Ukraine's WTO accession: challenge for domestic economic reforms [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/Books/11_Vstup_Ukrainy_do_WTO/11_book_2003_WTO_eng.pdf

References:

1. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2015), "Workshop on Ukraine's Readiness for Implementation of the WTO Agreement on Trade Facilitation", available at: <http://singlewindow.org/upload/TFA%20workshop%20Oct%202015%20recommendations%20Final%20Ukr.pdf> (Accessed 28 March 2018).
2. WTO (2016), "Trade Policy Review: United States of America", available at: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp450_e.htm (Accessed 28 March 2018).
3. WTO (2018), "Ukraine and the WTO", available at: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/ukraine_e.htm (Accessed 28 March 2018).
4. Burakovsky, I. Handrich, L. and Hoffmann, L. (2003), "Ukraine's WTO accession: challenge for domestic economic reforms", available at: http://www.ier.com.ua/files/Books/11_Vstup_Ukrainy_do_WTO/11_book_2003_WTO_eng.pdf (Accessed 28 March 2018).

Стаття надійшла до редакції 12.04.2018 р.